

SZERKESZTŐ
SZOKOLY VIKTOR.
(Dohánytoca 1. szám.)

Megjelenik minden esütörtökön, sokféle képpel ellátva.
Előfizetési ár: Egész évre 6 frt; félévre 3 frt; negyedévre 1.50 kr.
Előfizethetni minden postahivatalnál és könyvtár-nál.
Hirdetések díja: 4 hasábos petit sor 3 új kr.

KIADÓ TULAJDONOS
az „ATHENAEUM,”
(Barátoktere 7. szám.)

Hirdetések.

Az „Athenaeum” könyvkiadó-hivatalában

(Pest, barátok-tere 7. sz.) kaphatók.

A „Kisfaludy-Társaság kiadványai:

Feullet. Szibill története. Fordította Concha Gyözü. 1 frt 50 kr.
Molière vigjátékai III. kötet. Tartalom: A Mizantrop. — A tudós n. k. — Fordították Szász Károly és Zrany László. 1 „ — „
A Nibelungok. Fordította Szász Károly. 2 „ — „
Tegnér. A Frithiof—Monda. Svéd eredetiből fordította Györi Vilmos. 1 „ — „
Thackeray vig elbeszélései. — Fordította Balázs Sándor. I. II. 2 „ 50 „
Vachott Sándor költeményei. 3 dik kiadás. 1 „ — „
Abonyi. A mi nőtünk. Regény. 4 kötet (Losztál. ár.) 2 „ — „
Camoens. A Luziáda. Fordította Greguss Gyula. 2 kötet. 2 „ — „

Gaskell. Phyllis unokahugom. Beszély. Fordította Huszár Imre. 1 frt — kr.
Losárdi Zsuzsána. Költői elbeszélés hat énekben. — Epizód a Rákóczi korból. 1 „ — „
Molière vigjátékai Fordította Kazinczy Gábor. I. és II. kötet. 2 „ — „
Sand. Antonia Regény. Fordította Greguss Ágost. 2 „ — „
Szász Károly. Két színmű. (I. Heródes II. A Ielenec.) 1 „ 50 „
Thackeray. Emond Hercegek. Anna királyné ő felsége ezredesének életrajza. Két kötet. 4 füzetben. 5 „ — „
Tolnai Lajos. A nyomorék. Rajzok a falusi életből. 2 „ — „

T. cz. Werther és Brázai uraknak Pesten.

Örömmel tudatom önöket megelégedésemről a küldött sósborszeszre (Franz-branntwein) vonatkozólag, mert a mióta ezen szert avult és makacs **rheumatikus** bajaim ellen használom, ez idő óta ebbeli állapotom annyira javult, hogy még rövid idei használat után teljes egészségemet visszanyerni reménylem.

Kérek tehát ujjolag utánvét mellett 6 üveggel küldeni.

Szöllös, október 20-án 1870.

Öszinte tisztelettel

Vadkerthy Béla.

A „Hazánk s Külföld“ szerkesztősége számára minden levelek: mézváros-utca, 2. szám, II. emelet, Kazár Emil úrhoz, e lapok szerkesztőtársához kérünk utasítani. A személyes látogatások is ide kérjűk.

TARTALOM.

Cikkek: „III. Napoleon találkozása Bismarkkal Sedánnál.“ — „Három évi fogság a patagonoknál.“ *Csepeli Sándortól.* — „Félelmes találkozások.“ (Egy francia száműzött kalandja.) *Közli Krescsányi Ignác.* — „Egy hegyi vasút.“ — „Iszonyatos éj.“ (Elbeszélés az angol bűn-világból.) *Vége.* — „Az északi fény okt.

24. és 25-dikén.“ — „Egy hét története.“ *Vahny Károlytól.* — „Vegegyes közlemények.“

Képek: Napoleon és Bismark találkozása Sedánnál. — A patagonok lő-áldozata. — Patagon táncosok. — A rigi-hegyi vasút Svájcban.

A „Hazánk s Külföld“ előfizetési föltételei:

Égész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr. Minden egész éves előfizető, ha csak évnegyedenként is fizet elő, 30 kr. csomagolási díj beküldése mellett megkapja „**Bem tábornok diadala**“ című, színes nyomású nagy műlapunkat; új előfizetők azon előnyben részesülnek, hogy „**Dobozi**“ „**Zrinyi**“, „**Frangepán**“, „**Hunyady László bucsuja**“, „**Huszár-bravúr**“ és „**Guyon tábornok N.-Szombatnál**“ című nagy műlapjainkat 1—1 frt 30 kr. csomagolási díj beküldése mellett kaphatják meg. Az előfizetési pénzek és postai utalványok a „**Hazánk s Külföld**“ kiadó-hivatalának, barátok-tere 7. szám, címzendők.

A „**Hazánk s Külföld**“ kiadó-hivatala.

Ujdon s á g o k.

* **(Idei jutalomképünk)** felől több helyről kaptunk tudakozást. Mint régibb előfizetőink előtt tudva van, ezt mindig az év utoljára küldjük szét, mert csak ekkor lehetünk tájékozva előfizetőink száma felől. A műlapot külföldön, nevezetesen Stuttgartban nyomják, s ez az idén késedelemre adott alkalmat, mert képnök eredeti rajzát épen a háború kitörésekor kellett volna kiküldeni, s ekkép a közlekedés fenakadása folytán várniuk kellett. Ny színes kép nyomása mindig sok időbe kerül, mert minden szín (körülbelöl 18—20) külön-külön nyomást igényel. Most már megkaptuk a példányomat, s hiszűnk, hogy előfizetőink nemsokára a díszes műlap birtokában lesznek. Addig egy körülméletet kérünk.

* **(A Kísfaludy-Társaság)** okt. 26-ikán tartotta legutóbbi havi ülését, melyben Szász Károly mutatá be hat Molière-féle darab fordítását, ezek: „Pórus járt negedszorra.“ „Sganarelle, vagy azt hiszi, hogy csalják.“ „Kénytelen házasság.“ „Nők iskolája.“ „Férjek iskolája.“ „A nők iskolájának kritikája.“ E fordításokat Szigligeti, Szigeti, Toldy és Duxnak adták ki bírálatra. Szász Károly ezzel kapcsolatban igen érdekes felolvasást tartott a magyar Molière-fordításokról általában, mely felolvasás az „Évlapok“ban fog megjelenni. A társaság a felolvasás után elhatározta, hogy lépéseket tesz a teljes magyar Molière létrehozása végett. Ezután Gyulai Pál olvasta fel Halász Ö.-nek „Együtt leszünk“ cinos költeményét. A titkár a következő kéziratokat jelenté be: Byron „Manfréd“-ját, fordította Abányi Emil, mely Szász Kár. és Zichy Antal; Shakespeare „Pirecles“-ét, mely Arany László és Zichy Antal, Virgil pázsatori és gazdasági verseit, fordítá Szentmiklóssy Sámuel, mely Fábian Gábor, és Shakespeare „Vihar“-ját, mely Szigligeti s Arany Lászlónak adatik ki bírálatra. Az ülést Szász Károly jelentése fejezte be Lőrinczi

Zsigmondnak „Lalla Roukh“ fordításáról, melyet nem ajánl kiadásra. — Ezután a Molière-kiadás ügyében zárt ülés volt. Ezután Károly az alkalommal egyuttal azt indítványozta, hogy a társaság — hálajélül — a Shakespeare-vállalat mecenásának: Tomory Anasztáznak mellképét festesse le olajban s függeszse fel a teremben, annyival inkább, mert az irodalmi pártfogók nemes faja — fájdalom — nálunk kivészeben van. Mindenki örömmel fogadá el az indítványt, Toldi Ferenc pedig hozzátévé: „Egyszermind festessük le a Kísfaludy Károlyt is, kinek nevét viseljük, miután e csarnokban őt vagy először, vagy a másik érdemmel egyszerre kell falainkon örökítenünk.“ Ezt is egyhangu helyesléssel fogadták el, megbizva a titkárt, hogy legkittünöb arcképfestészeinkkel e végett érintkezze.

* **(Építészek egylete.)** Okt. 16-án este a magyar képzőművészeti társulat helyiségében nagy számban gyülekeztek össze az építészek, hogy a Pest-Budán alapítandó építész-egylet fölött értekezzenek. Punczmann Gyula építész rövid szavakkal üdvözölte a jelen voltakat és meleg előadásban adott kifejezést az alapítandó egylet fontosságának úgy mint szükséges voltának; egy ideiglenes, öt tagból álló bizottmány választását ajánlván, mely ez ügygyel bővebben foglalkozzék, a Bécs, Berlin és Münchenben fönnálló hasonlegyetekkel érintkezésbe lépjen, azoktól a szükséges anyagot az alapszabályok, ügykezelést stb. illetőleg megszerezze és ezek alapján az előmunkálatot készítse, mely a nyilvánosan egybehívandó közgyűlésnek volna benyújtandó. A gyülekezet ez indítványt egyhangulag elfogadta és azonnal az öttagu bizottmány választásához fogott. És pedig megválaszták a következőket: Elnök Ybl Miklós, elnöki helyettes Punczmann Gyula jegyző, Sehulek Frigyes,

HAZÁNK S A KÜLFÖLD.

Ismeretterjesztő, szépirodalmi és társaséleti illusztrált hetilap.

44. szám.

Pest, 1870. November 3.

VI. évfolyam.

III. Napoleon találkozósa Bismarkkal Sedánál.

Napoleon és Bismark találkozósa Sedánál.

Nevezetes pillanat volt az, midőn e két férfi — — végre az egyiknek hatalmát megtört sedáni ki oly sokáig küzdött egymással a hatalom fölött, döntő ütközet után egy magánosan álló munkás-

lak előtt, két faszéken ült egymással. Képünk e perben ábrázolja a történelem e két nevezetes szereplőjét. Engedjük az esemény elbeszélését magának Bismarcknak, ki szept. 2-án¹⁸⁷⁰ következőleg írt Vilmos királynak Doucheryből:

„Ma reggel 6 órakor Reille tábornokot jelentették nálam, ki közölte velem, hogy a francia császár látni óhajt engem, s hogy Sedanból már utban van ide felé. A tábornok azonnal visszatért jelenteni ő felségének, hogy én nyomban követem s ezután nemsokára fele utján valék Sedannak, Frénois közelében, midőn szembe jutottam a császárral. Ő felsége nyílt kocsiban ült három főbb tiszttel s ugyanannyi nyargalt mellette, kik közül személyesen ismerém Castelnu, Reille és Moskowa tábornokokat (ki lábán sebesültek látszott) és Vaubert-t. A hintóhoz érve, leszállottam lovamról, ő felsége oldalán a kocsilépésőhöz siettem s tudakoltam parancsát. A császár legelőször is óhajtását fejezte ki, felségedet láthatni, látszólag azon nézetben levén, hogy felséged is Doucheryben van. Miután viszonztam, hogy felséged fihadiszállása jelenleg három mértföldnyire, Vendresseben van, azt kérdezte a császár, vajjon jelölt-e ki felséged valamely helyet számára s hogy erre nézve mi az én nézetem? Erre azt viszonzám, hogy tökéletesen sötét volt, midőn ide érkeztem s hogy azért a vidék ismeretlen előttem, a miért rendelkezésre ajánlám az általam Doucheryben lakott házat. A császár ezt elfogadta s lépésben hajtattott Douchery felé; a Maas-folyón a városba vezető hidtól azonban néhány száz lépésnyire egy egészen magánoson álló munkásház előtt megállította lovát s kérdezte, vajjon itt nem szállhatna-e le? Én e házat az engem követő gr. Bismark-Bohlen követési tanácsos által megzemlélttettem, s miután ez azt jelentette, hogy a ház belül igen szűk és szegényes, de sebesültek nincsenek benne elhelyezve, a császár kiszállott s felszólított, hogy kövessem őt be. Itt egy igen kiesny, csak egy asztal s két székekkel butorított szobácskában körülbelül egy óráig tartó beszélgetésem volt a császárral. Ő felsége különösen arra helyezte súlyt, hogy a hadsereg kedvezőbb kapitulációi pontokban részesíttessék; én mindjárt elhárítottam magamtól e tárgyban ő felségével alkudozni, miután ezen tisztán katonai ügy Moltke és Wimpfen tábornokok között végzendő. Ellenben kérdeztem a császártól, vajjon hajlandó-e békealkudozásokba becsatlakozni? A császár azt válaszolta, hogy ő mint fogoly, most nincs azon helyzetben s további kérdésekre, hogy nézete szerint jelenleg ki képviseli Franciaországban az államhatalmat, ő felsége

engem a Párisban létező kormányhoz utasított. Ezen pontnak felvilágosítása után, melyet a császárnak tegnap felségedhez intézett irásából biztosan meg nem ítélttem, beláttam s ezt a császár előtt is nyilvánítottam, miszerint a helyzet még ma is, ép úgy mint tegnap, nem nyújt más gyakorlati megoldást, mint a katonait s hangsúlyoztam az ebből ránk háromlő azon szükségességet, miként Sedan kapitulációja által mindenekelőtt biztos zálog nyújtassék a nyert katonai előnyök számára. Én e kérdést Moltke tábornokkal már tegnap este megfontoltam minden oldalról: vajjon lehetséges-e a német érdekek megsértése nélkül egy oly hadseregnek — mely jól harcolt — katonai becsületéretze megsemmisítése nélkül más föltételeket szabni, mint melyek megállapítottak. E kérdésre mindkettőnknek nem-mel kellett fölehnünk. Ha tehát Moltke tábornok e közben felségedhez ment, előterjeszteni a császár óhajtásait, ez — miként felséged tudja — nem azon szándékkal történt, hogy azoknak szószólója legyen.

„A császár ezután kilépett a szabadba s megkínált, hogy a ház előtt üljek le melléje. Ő felsége azon kérdést intézte hozzám: vajjon nem engedhet-e meg, hogy a francia sereg átlépjen a belga határon, miszerint aztán ott fegyvereztessék le és internáltassék. Én a mult este Moltke tábornokkal már ezen eshetőség fölött is értekeztem s a fontosabb említett okokból most ezen mód megbeszélésébe sem becsatlakoztam. A politikai helyzet érintését illetőleg én a magam részéről nem tettem kezdeményezést s a császár csak annyiban, hogy panaszkodott a háboru szerencsétlenségei miatt s kinyilatkozta, miszerint ő maga nem akarta a háborut, hanem arra Franciaország közvéleménye által szorítottott.

A városban tett kérdezősködésekre, különösen pedig a tábornok tisztjeinek recognoscirozására e közben 9—10 óra közt megállapítottott, hogy Frénois mellett a Bellevue nevű kastély alkalmas a császár elfogadására, miután nincsenek még benne sebesültek. Én ezt a császárnak azon alakban jelentettem, hogy Frénoist jelöltem ki azon helyül, melyet felségednek a találkozóul ajánlani fogok, s azért kérdeztem is a császárt, vajjon akar-e oda mindjárt indulni, miután a kis munkásházban való tartózkodás kényelmetlen s a császárnak tán némi nyugalomra is van szüksége. Ő felsége ebbe készségesen beléegyezett s így a császárt, ki előtt felséged vértess testőrezredéből ment egy szakasz tiszteletbeli őrség. — Bellevue-kastélyba kísértem.

Három évi fogság a patagonoknál.

IV.

(A Pampas láthépe. — Mit tettem mint rabszolga. — A vadászat. — A patagoniai indusok játéka és részeisége.)

Az eddig mondottak után is megérthető, hogy a Pampas nomádai méltók azon földre, a hol laknak.

Nincs szomorúbb látvány, mint szétnézni e rengeteg síkságon, a minék kietlen magányán egy lélek sínes, kivévén egy-egy távolban az indusok csordái, s néhány nomád csapat, melyet már megszűröl föllehet ismerni namdou-tollakkal ékesített lándzsáikról.

Nappal egy-egy madár éles sivitása, a mint valami rothadásnak indult hullára, éjjel az éhes puma és jaguár ordítása a szél süvöltésével vegyülve, képezi a Pampas őszhangzatok képét.

Egy kis idő kellett, hogy a rabszolgaságba belefördjem. Helyzetem még súlyosbult az által, hogy nem érthetém meg, mit beszélnek azok, kiktől sorsom függött és a kiktől tudatlanságomért, rossz bánásmóddal lakoltam.

Egy lépést sem tehettem, hogy egy vagy több indus nyomban ne követett volna; ha a szokottnál szomorúbb valék, szóval s taglejtéssel fenyegettek, azt gondolva, hogy szökésen töröm fejemet; még éjjel is meg-meg tapogattak, ha vajjon nem szöktem-e el.

Elérkezett végre azon időpont, midőn munkájukban részt kelle vennem, a mi abból állt, hogy lóháton őrizzem a nyájt, a mit további intézkedésig rám bízta.

Szüntelen az állatok körül kelle maradnom és ezeket kelle jelenlétükben este és reggel behajtanom, hogy láthassák, vajjon mind megvannak-e; ha szerencsétlenségemre csak egy is hiányzott volna, az ütlegekre nem kellett volna várnom.

A mint már érttem a lovagláshoz, s az indus fegyver forgatáshoz, részt vehettem a namdou (amerikai struc) s a guanaco vadászatban, a mi később reám nézve valódi mulatsággá vált.

Az indusok legfőbb foglalkozása a vadászat, ezt üzik egész éven át, de leginkább augusztus és szeptember hónapokban, a mikor esik délen a tavasz; azon kettős célból, hogy ifjú vadakat lőjenek, s a foglyok és strucok tojásait elszedjék.

A vad husát rendszeren a gyermekeknek adják, a tojásokat pedig közönyösen megeszik a családban; felnyitják, mint rendszeren, a tyúktojást, egy edényben a tűzre teszik, a sárgáját és fehérét összekeverik, s megfőzik.

A struc- és gámadászatnál nagy csoportot képeznek, s kimért távolban lesbe állnak. A mint mindenki maga helyét elfoglalá, egy adott jelre a

kör középpontja felé tartanak lassu léptekkel, míg majdnem összeérnek. Ekkor a golyókkal kezükben megállnak. A velük levő kutyák kiáltozásaira előrohannak, fölverik az így körbe vett strucekat és gámákat s ezek menekülni akarva, közöttük akar-nak kifutni, s golyóikat, a mik ritkán hibáznak, reájuk hajtják. Az így elfogott vadat hihetetlen ügyességgel megkoppasztják, s e közben folyvást vadászva előre haladnak, míg az egész tömeg együtt nimes. Hét-nyole darab vad nélkül ritkán térnek haza.

A chéuech-indusok, minthogy lovaik nincsenek: gyalog vadásznak, de szintén ily ügyesek.

Az öregebb férfiak s nők kötelessége az elfogott s leölt vadakat megkoppasztani s elvinni.

A vadászatból visszatérve, az indusok mindannyiszor kedvenc szenvedélyeiknek, a játéknak s lerészegedésnek engedik át magukat.

Az indusok, dacára komoly tekintetüknek, megtestesült játékosok.

Az amerikai spanyolok szomszédságában levő törzsek, spanyol kártyákkal játszanak, de e közben épen nem lelkiismeretesebbek, mint a görögök. Minden kártya szegletét majdnem észrevétlenül megjegyzik. Kitűnő éles látásuknál fogva a jókat a rosaktól képesek megkülönböztetni s oly ügyesen tudnak osztani, hogy a jókat mindig megtartják.

Az első mindig mintegy nyertesnek hiszi magát, s ellenfelétől rendszeren nyer egy-egy kengyelt vagy ezüst sarkantyút.

A másik rendes játékkuk: a tehoceah, s a koeka (fehér s fekete).

A tehoceah-játéknál mindenik játszó el van látva egy végén meghajtott náddal, teste tetőtől talpig tarka színekkel ki van cifrázva; egyik rész egyik felől, a másik másik felől teszi le a mezét. A tért a mit elfoglalnak, a játszóik száma szerint kimérik, ketten-ketten egymással szembe. Minden két-két játszó közé a kör középpontjába egy fagolyót tesznek. Meghajtott nádjával, a ki ezt először felfogja, az a nyertes.

Ezen mulatság ritkán mulik el, láb-, kar- vagy fej-betérés nélkül, s alig lehet megmondani, hogy hány korbácsiütést osztogatnak lovaikról az elfáradt játékosra, hogy ezt föltűzeljék.

A koekajátéknál nyole kis esont koekát, mely egyik felől fehér, használnak, s ezt kettősben játszóik. A játékosok közé egy bór van helyezve, hogy a kihajított koekát könnyen megfoghassák. S a mint a koekát elvetik, élesen felsívítanak, kezeik-

kel csatogatnak, hogy egymást kölcsönösen megzavarják. Ha a fekete kocka páros: a játékos mindannyiszor újra kezdheti, míg páratlaná nem lesz; s ekkor a másikon van a sor. A játék végetlenül eltartana; de egyik vagy másik zavarba jő, vagy kifárad, s a másik lesz a nyertes. Ekkor kezdődik a civakodás, s az idő egy negyedrézét azzal töltik el hogy a nyert tárgyat átadják.

Az indusok minden kivétel nélkül, egy a nők mint a férfiak, minden törzsben, minden rangban, egyenlő örömeiket találják, ha lerészegülnek; a kinek csak módjukban áll, szeszes italokkal élnek, a nélkül, hogy egészségüknek legkevésbé is ártana. Tíz-tizenöt napi utazást fel sem vesznek, a szomszéd amerikai telepekre, hogy struccokat, különféle bőröket kieseréljenek dohányért, (pitrem) és italokért (poulou). A folyadékok elszállítására juhbőrt használnak, a mit tömlő alakban, igen ügyesen nyakuk köré vesznek, ugy hogy belőle egy csepp sem folyik ki.

A mint visszatértek, a nők, alig hogy ellátták a lovakat, nagy számmal összegyűlnek, s a dohány kiosztásakor dorbézoló lakomát esznek. Az ily kiosztás azonban nem általános; mert néhány törzs nem ily nagylelkű. Midőn a részegség fokokra hágott: dühbe jönnek, s némi különbség nélkül összeverekednek, ha e szó ki van mondva, ouineas (keresztyének) s ez amyira megy, hogy csak egy-két józanabb tudja őket lecsillapítani, különben egymást lölnék. Ez több napig tart, míg végre az ital elfogy.

Némelykor több napig nem képesek ily italra szert tenni: de azért a részegeskedés nem ér véget, mert a természet megáldá őket két erre alkalmas gyümölessel, a minék neve piqumino és algarobe. Ezek kemény haju gyümölcsök, de két kö között törve, részegítő nedvet rejtenek magukban; nyersen pedig kellemes, csipős édes ízük van.

Az indusok két vallásos ünnepet ülnek meg, az egyik nyáron van a jó istenek szentelve (nita-entrou) a másik ősszel van a rossz szellemek tiszteltére (Houacouvou).

Mikor az első bekövetkezik: egy adott jelle mind összegyűlnek. Az előkészületek lehető legvallásosabbak, a legnagyobb gonddal megfóstitik hajukat, s befóstitik arcukat. Ruháik igen tarkák, s ezeket mind a keresztyénektől lopták, a miket különös nagy gondnal e napra tartogatnak. Nem lehet valami neveltségesebbet képzelni e tarkabarka öltözetnél, oly embereken, a kik komoly arcukat, még ez ünnepély alatt is megtartják, a mikor nem szabad nevetni.

A férfiak arecal a nap felé fordulva ülnek, s meglepő szabályossággal egy egyenes vonalban letűzik lándsúikat, a nők férjeik mellett foglalnak helyet. Ekkor a tánc elkezdődik; csupán jobbra s balra váltanak helyet; a nők énekelnek, s maescaborból készült dobbal kísérik énekiüket, a férfiak nejeik körül szökölnek, és egész erővel sípolnak, a mi valami borzasztón hangzik.

Az ünnepély főnöke jelt ad, s a férfiak lovakra kapnak, s félbeszakítva a táncot, dühös nyargalásba erednek; az ünnepély helyét háromszor megkerülik. Közbe-közbe egy lóbőrben porhadó tej féle italt izlelgetnek, a mi szerintük, valami különös nyalánkság, s orvos erővel bír.

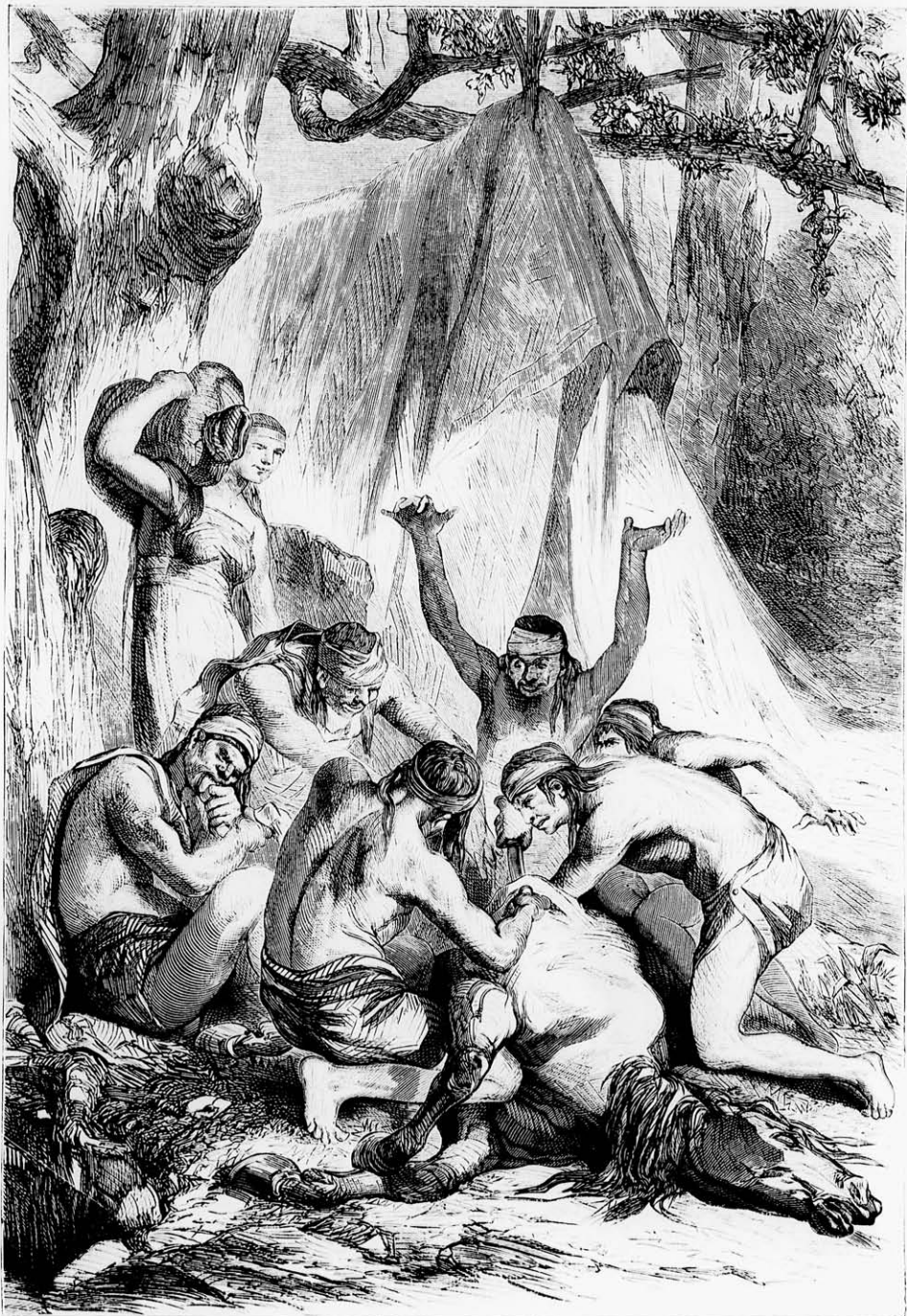
Negyedik nap egy fiatal lovat és ökröt — a mit közülök a leggazdagabb szokott ajándékozni — áldoznak istenüknek, s a mint a földre terítik, fejét kelet felé fordítják.

A cacique vagy főnökük nyitja föl az áldozat belsejét, kivészi szívét, és ezt míg ver, egy lándsára tűzi. Erre a kívánsi tömeg oda tolul, s nézi a kiömlő vért; ebből különböző, rendszeren előnyös jóslatokat tesz, s ezután kiki haza tér, azon hittel, hogy az isten meg fogja segíteni minden vállalatában.

A másik ünnepet azért tartják, hogy *Houacouvout*, a gonosz szellemek istenét megengeszteljék, hogy tőlük minden bajt távolítson el.

Az indusok ekkor is legszebb öltözékükben, törzsenként egy-egy cacique-val élőkön egybe gyűlnek. Összegyűtnek mindenféle állatot egy esordában, s közülök a férfiak kört képeznek kettős sorban, s ellenkező irányban mindig beljebb-beljebb nyomulnak, ugy hogy a dühbe hozott állatok közül egy se menekülhessen; segélyül hívják *Houacouvout* főnhangon, s egy-egy esőpet hűtenek ki azon tejből, mit nekik a nők nyujtanak, míg körülkerítik az állatokat. Mintán háromszor-négyszer e szertartást ismétlik, az állatokra öntik a megmaradt tejet, azért, hogy a mint ők hiszik, ezeket minden bajtól megóvják, ezután kiki kiválasztja a magáét, s egy kis távolig elhajtja; a mint ez megtörtént, ismét a cacique köré gyülekeznek, a ki heves beszéddel feltűzeli őket, hogy legyenek készen a keresztyének ellen, hogy zsákmányukat növeljék.

E tanács büleességéről mindegyik meggyőződven, megrázza fegyverét, s kéri *Houacouvout*, hogy áldja meg s szerencsésse fegyverét törzse javára, s a keresztyének kárára.

A patagonok lóaldozata.

Félelmes találkozás.

(Egy francia száműzött kalandja.)

I.

A touloni bagnóban.

Nevem Thierry François, Páris egyik külvárosában születtem. Atyámat, ki egy kereskedőház könyvvívője volt, hat éves koromban elvesztvém, anyámmal együtt egy gazdag rokontunknál vontuk meg magunkat, ki engem, miután kitünő tanuló voltam, szorgalmasan iskoláztatott. Ifjú éveimmel nem akarom az olvasót untatni s egyenesen a szerencsétlen februári forradalmon kezdem, melynek hullámnöve gyűrűi egész Franciaországot elborították s mely engem, huszonkét éves ifjút is magával ragadt, s midőn végre a Bonaparte-pártnak sikerült a köztársasági pártot, melynek én is egyik tevékeny tagja valék, vasmarkával tisztikön ragadni, a sok számtalannal együtt elfogattam s politikai meggyőződésem nyílt kimondásáért, melyet ellenségeim „bűnnek” neveztek, gályarabságra ítélték s még maig is száműzve vagyok szülőföldemről, hol gond nélkülű gyermekéveimet s életem tavaszát, az örömteljes ifjuság egy részét töltöttem. Elfogatásom idejében a gályákon a „bélgyógyítás” még nem ment ki a „divából,” s a tűzes vassal vállamra süített betűk tanbizonyosságot tehetnek szomorú napjainról.

Párisban fogtak el, hallgattak ki s hangoztatták el fejem fölött a „bűnös“-t. Az ítélő-bíró magas termetű, széles vállú, tojásdad arcú férfiú volt, s sugár szemöldöc alól nagy, átható tekintetű szemek villogtak elő, melyeket fürkészőleg legettettem rajtam, mintha arcomról akarná leolvasni szavam igazságát; arcu borotvált volt, s sűrű, fekete hosszú haja, melyből itt-ott ősz száak csillámlottak elő, magas homlokát egészen beárnyékolá. E megnyerő külsejű, mintegy negyvenkét-negyvenöt éves férfiú inkább egy hősszerelmes színészhez, mint szigorú bíróhoz hasonlított. Midőn a törvényszeretet elhagyám, érehangjának utolsó szavai még visszahangoztak lelkemben, s szomoruan tértem vissza börtönömbe. Másnap Párisból Bicêtre-be, innen pedig Toulonba szállítottak. E hosszú ut halotti gyászmenetnek tünt fel előttem, melyben engem — ifjú korom dacára — elevenen eltemettek a többi élőhalott közé, kik meg vannak halva a társadalom, meg a világ számára. Esténként a foglasyokzékér kellemetlenül nyikorgó kerekének hallgatásába merültem, s ilyenkor eszembe jutottak az ítélő-bíró utolsó szavai: „Életfogytiglani gályarabságra ítéltetik.” Ekkor szívem elszorult,

szemeim önkénytelenül könybe borultak, s könyvtimet mindannyiszor titokban töröltem le zsebkezdőmmel, nehogy őrcim gyávának vagy kislelkűnek gondoljanak. Voltak ismét pillanatok, mikor fejem zavart, gondolataim ziláltak voltak, agyam égett s egész valomat izgatottság, egy neme az önkívületi állapotnak fogta el s utazásomról vagy az állomáshelyekről, melyeken lovakat váltottunk s őrcim étkeztek, semmi sem jut eszembe, semmi, csak az őrcik által örökösön ugyanegy hangon váltott eme szavak: „Travaux forcés! travaux forcés! travaux forcés à perpétuite!” („Kényszermunka! kényszermunka! életfogytiglani kényszermunka!”) Végre harmadnap alkonyatkor egy nagy épület előtt álltunk meg, melynek kapuja nyitva volt s előtte két ór töltött fegyverrel sétált fel s alá. Én leszálltam a kocsiról s egy tiszta, kövezett folyosón keresztül egy szintén sima, kockás kövekkel kirakott terembe vezettek, melybe felülről csak homályosan hatott be a világosság. Itt egy katonai egyenruhába öltözött egyén, maga a főfelügyelő nevetem kérdezte s azt egy nagy, vaskapocsokkal összeszorított könyvbe írta. E szegény könyv épp úgy vasköbőbe volt verve, mint azon szerencsétlenek, kiknek neveit tartalmazta s kik közé e pillanattól kezdve én is tartozám.

— Kétszázhetedik szám! — kiáltá ezután a főfelügyelő. — „Zöld.”

Most egy másik szobába vezettek, melynek falai köröskörül telve voltak rongyos öltönyökkel. Itt kikutatták zsebemet s miután megfosztottak ruhámtól, hideg fürdőbe dobtak. Midőn a fürdőből kiléptem, a gályarab-öltönyt húzták rám, mely következő ruhadarabokból állott: egy durva vászon-ing, eserhaj színű szőrnadrág, egy vöröspoztó blouse, nehéz, megvasalt cipők, és végül egy zöld pamutsapka. Az öltönydarabok minden sarkán, valamint a blouse elejének és hátuljának közepén ezen végzetes jelentőségű betűk voltak: „T. F.” A sapka elején egy réztáblába a „207” szám volt vésvé. E pillanattól kezdve elvesztém azonosságomat. Nem voltam többé Thierry François, a francia polgár, hanem a „kétszázhetedik szám.” A főfelügyelő zsebredugott kezekkel állt mellettem, s egykedvűen nézte a történeteket.

— Jertek, végezzetek gyorsan! — mondta a körültem ténfergő szolgáltnak, vastag bajuszát pödörgetve. — Az idő már késő, s még az estebél előtt el kell őket egymásnak jégyeznem.

— Eljegyezni? — ismétlem én dadogva, gondolataim közepette mintegy álomból rezzenve föl.

A főfelügyelő hiedel mosolylyal gyújtott szivarra, s e visszajeszto mosolyt, mely jövőmre nézve nagyon szomorú kilátással biztatott, az örök és foglyfelügyelők hangos kacaja követte.

Ekkor ujjolag egy kövezett, hosszú, szűk folyosón kísérték végig, mely a második udvarra vezetett; itt egy jobbra eső homályos, nagy terembe jutottunk, melynek falai mellett s a szög'etekben halvány, becsott arcu, visszataszító kü'seji emberek lézengtek, mindnyájan láncra verve, s e sötét alakok ide-oda járkálása következtében a láncésörgés bódító zajt idézett elő. A terem négy oldalán négy gömbölyü mélyedés látszott, honnan fényesre tisztított ágyuk toroka tátongot felém. —

— Hozzátok a kétszázhatodik számot, — mondá a főfelügyelő, — s ne feledjétek a papot sem!

A kétszázhatodik szám lassan közeledett felénk a terem egyik távoli sarkából, a bokáján levő vasbilineshez erősített láncot nagy esőrómpöbléssel vonszolva maga után. Néhány lépéssel hátrább a lakatos jött, felgyűrt ingujjal, bőrkötényvel, kezében kalapácsal.

— Feküdjél le! — mondá a kovács durva hangon, s kiméletlenül megrugott.

Én gépileg engedelmeskedtem.

Ekkor egy nehéz vaskarikát, melyről egy tizennyolc szemet számláló lánc-sor csüngött alá, bokámhoz illesztettek s azt egyetlen kalapácsütéssel ráerősítették. Egy második lánczem végre a társam s az én lábamra fűzött karikáról lecsüngő lánc szabad végét ugyanily módon egyesíté. Mindkét kalapácsütés tömpán viszhangzott a bolthajtásos teremben.

— Jól van! — mondá a főfelügyelő, zsebéből egy kis vörös könyvet véve elő. — Kétszázhetedik szám, jegyezd meg magadnak a fogházi szabályokat. Azon esetben, ha a szökést megkísérlenéd s rajtavesztesz, börtönfogságra ítéltetel. Ha sikerül a kikötőből megszöknöd s ismét hurokra kerülés, három esztendőig a gályafenékhez láncolva bűn hődöl. Azon pillanatban, melyben észreveszszük eltűnésedet, három ágyulövés fogja azt hirdetni s minden bástyán riadó-lobogó tüzetik ki. A környékbeli partörök, ugyszintén a rendőrállomások, eltűnésedről táviratilag fognak tudósíttatni. Fejedre jutalom tüzetik ki. Toulon kapuin s az egész birodalom minden városában falragaszok fogják hirdetni megszökésedet. Ha fölfedezöd élve el nem foghat, a törvények értelmében joga van téged, mint megszökött gályarabot, bárhol lelőni.

Miután a főfelügyelő mindezeket egykedvűen

elolvasta, szivarát ismét szájába, a könyvet pedig zsebébe dugta s marcona tekintetet vetve reám, távozott.

Én egyedül maradtam láncra fűzött fogolytársammal s a többi gonosztevővel. „Most már mindennek, de mindennek vége!” gondolám. Az utolsó napok alatt még hamvadozó tűz gyanánt csillogó remény utolsó szikrája is kialudt keblemben. Kábultan, mozdulatlanul álltam egy helyen. Én tehát a törvények értelmében gonosztevő voltam, és — oh! rabszolgaságok rabszolgasága! — egy büntárshoz láncolva. Hosszu szünet után szomoruan vetém fel földreszeggett szememet, s fogolytársam tekintetével találkozám. Ez körülbelül negyven éves férfi lehetett, barna arcbrörel s előre álló állkapocsal; nem volt magasabb, mint én, de kifejlett izmai erős testalkatot árultak el.

— Ah! tehát te életfogytiglan vagy elítélve, mit?! — mondá ő. — Nos, a mint láthatod, én is osztom sorsodat, tehát kezét foghatunk.

— Honnan tudod, hogy büntetésem a síríg tart? — kérldém én halkán.

— Honnan? furesa kérdés! Hát innen, ni! — viszonzá ő félvállról, eddig hátul levő jobbkezevel sapkámra ütve. — A zöld szín az életfogytiglani fogságot jelenti, a vörös pedig a bizonyos évekre elítélteket. Hát te miért kerültél ide, kényeres pajtás, hol a madár sem jár? — kérde ismét gúnyosan.

— Köztársasági voltam az utóbbi forradalomkor! — mondám szomorúan.

Társam megvetőleg tekintett rám.

— Az ördögbe! hisz akkor te bizonyosan egy élököl politikai bűnös vagy! Kár, hogy nincs magadnak ágyad. Mi, szegény feyenecek, gyűlöljük az ily élököl társaságot.

— Van itt sok politikai fogoly? — kérldém én rövid szünet után, más tárgyra akarva vinni a beszédet.

— Ebben az osztályban egy sines! — Azután, mintha arcomról olvasta volna le gondolataimat, szitkozódással vegyítve folytatá: — Én nem vagyok ártatlan áldozat. Én már negyedszer vagyok itt. Hallottál-e már Gasparo-ról valamit?

— Gasparo-ról, a csalóról? . . .

Ő fejevel helybenhagyólag intett.

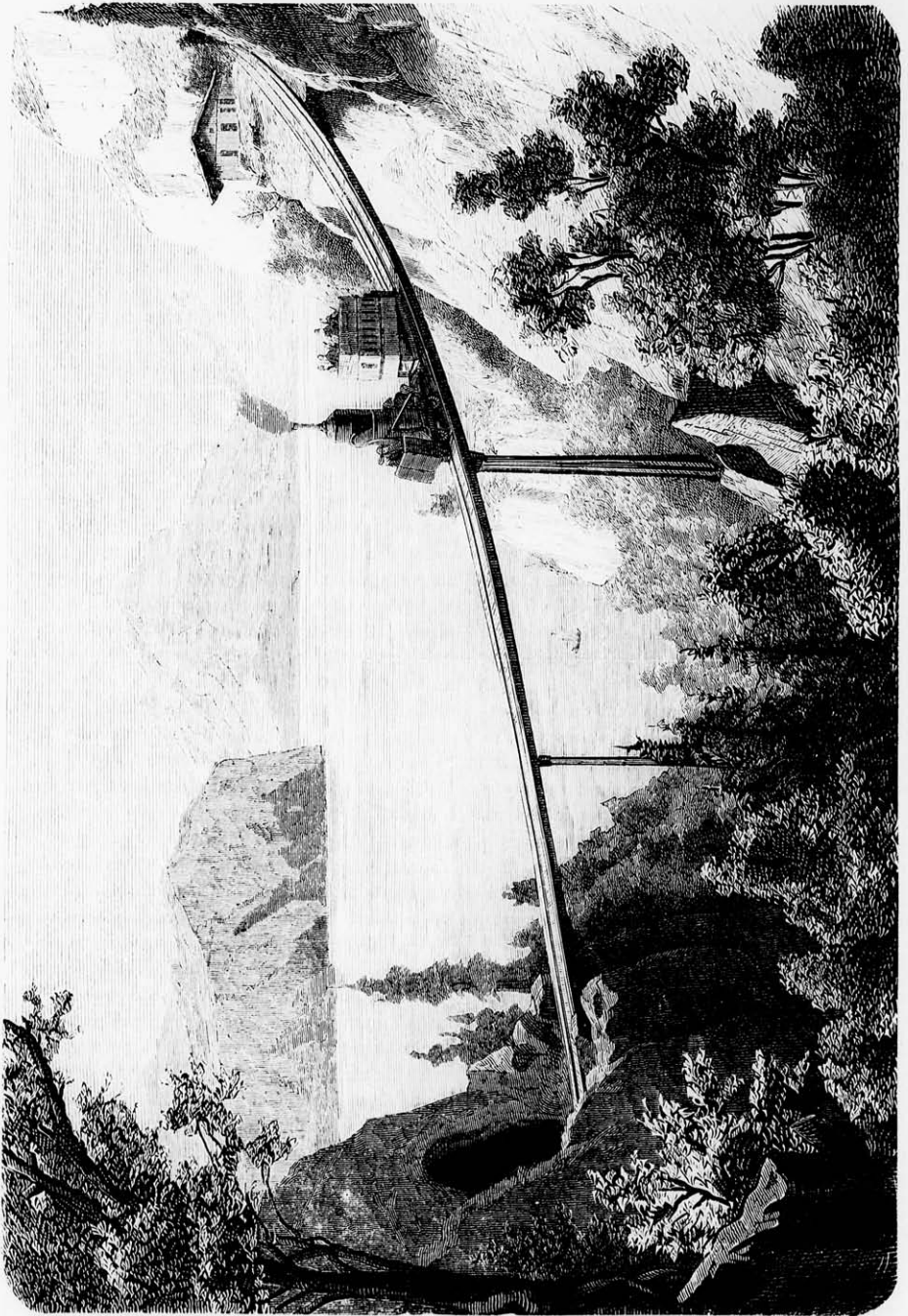
— A ki körülbelül három-négy hó előtt a gályáról megszökött, és . . .

— És az őrt, ki a szökést észrevette s lármát akart ütni, a sáncan keresztül dobta. Az én vagyok!

Én ez embert mint oly egyént hallottam említeni, ki bűnös tettei miatt már többször hosszú börtönfogságra volt ítéelve, de kegyelem útján többizben szerencsésen megszabadult magányá-

Patagon táncosok.

A régi-hegyi vasúti Svájceban.

ból, azonban megrögzött állhatatos gonoszsága miatt mindannyiszor utolérte a nemezis. Irtózat-tal tekintetem ez emberre s láttam, mily kárörvendve legelteti rajtam gyilkos tekintetét. E pil-

lanattól kezdve ő gyűlölt engem, e pillanattól kezdve én megvettem, utáltam e férit.

(Folytatás következik.)

Közlő: **Krecsányi Ignác.**

Egy hegyi vasút.

A ki már volt Svájcban, ismeri a remek és tág kilátást nyújtó Rigi hegyesútsót, mely Svájcban csaknem közepén mint köröskörül magánálló hegy, 5500 láb magasságra emelkedik, nyugoti oldalán a méltóságosan szétterjeszkedő, gőzösök által hasított vierwaldstädti tó hullámai által locsoltatva. Buja alp hasadékaiban nyaranta mintegy 3000 tehén- és számos juh- és kecskenyáj legel; száznegyven hegyi kunyhó van rajta elszorva s ormára több út vezet.

Ezen utak közt van néhány, melynek meredeksége nem jelentékeny, habár itt-ott két-három láb magas sziklalépcsőket kell is megmászni. Mindazáltal azon ötvenezzer idegen, ki a Rigit évenként meg szokta látogatni, örömmel fog értesülni azon vállalatról, mely már ez ősszel átadatott a forgalomnak s mely a jövőben még nagyobb horderejű lesz. Három svájci mérnöknek: Naeff Adolf ezredesnek, Riggenbach és Zschokke Olivérnek köszönhetni a Rigi-vasutat, melynek kivihetésén még szakemberek is kételkedtek.

Vitznauból, a tó jobb partján fekvő faluból kiindulva — mondja tudósítónk, — néhány pere mulva már a még épülőfélben levő indóház előtt voltam. Innen aztán tovább mentem, magán a vaspályán egyik talpfárol a másikra, mintegy lépcsőkön járva. Eleinte a pálya egy darabon meglehetősen egyenes s nem igen meredek. Az egymástól alig két lábnyira levő tölgypalpfák az egész pálya hosszában két oldalt gerendákba vannak keresztve, úgy hogy a sinek (lehetne tán vas kátyuknak nevezni!) valóságos farostélyon nyugszanak. Világos, hogy e rendszerhez kellett folyamodni a talpfák lecsuszásának megakadályoztatása végett.

A két sín közt közepén van az erős, tömör fogas gerenda, melybe a gőzmozdony fogas kerekének kell kapaszkodnia. Ezen kovácsolt vasból készült fogas gerenda által különbözik csak lényegesben ezen vasút a többitől. Itt az ismert amerikai hegyi vasutépítési rendszert alkalmazták, mely nemesak gyakorlatilag alkalmazhatónak, hanem egyszerűs-mind szerírdnak is bizonyult, nem tekintve, hogy előállítására nem kerül aránylag valami nagyon drágába.

Vitznau fölött a vonat egyszerre meredeken kezd emelkedni, egészen a vitznau hegybe vajt alagutig.

Minél előbbre megyünk, a vonal helyzete annál jobban bilineseli le figyelmünket; itt magas töltést kellett emelni, amott a szirtrebe bevágást, támaszlopokat, hidakat készíteni; s a mellett mily pompás a természet, mily igéző a kilátás!

A vonal darabnyira erdön visz keresztül, melyből kiérve a legfelsőlegesebb panoráma terül el előttünk. Lábaink előtt a barátságos Vitznau s mellette terjedelmes gyümölcserdő, ezeken túl a vierwaldstädti tó, melynek tükre a nap sugaraival játszik.

E közben jön a vonat a lejtőn lefelé, de kikerülni van elég időnk, mert futása csak oly gyors, mint a ló ügetése, s ez rendes gyorsasága. Mindjában közeledik. Egyszerre zörren egyet s megáll. A kocsiról leugrik egy férfi, régi ismerősöm, ki most az építkezés vezetője s felszólít, hogy tekintsem meg a gőzmozdonyt s waggont.

A gőzmozdony szemlélete sajtáságos benyomást okoz, katlana egycsenes föl levén állítva, a végből, hogy a vitztükre mindenütt egyenlő magas legyen, mi fekvő katlannál ily meredek utakon nem történhetnék meg. S hogy e cél még jobban elérjék, a katlan egy van alkotva, hogy lejtés uton függőlyesen áll, sok helyen azonban rézsút hajlik.

A lódtó kereket e mozdonyon két fogas kerék helyettesíti, melyek a vasgerenda fogaiba kapaszkodnak. Azon félelem, hogy valamelyik fog kitorése esetén szerencsétlenség történhetnék, teljesen alaptalan, mert egyidejűleg három fog kapaszkodik a gerendába, úgy hogy a baj történetkor legfőlebb is csak csekély zökkenést szenvedne a vonat. Ehhez járul a pompás kerékkötő (bremsel) készülék, melynek segélyével a vonatot rögtön megállíthatni; s ezen kerékkötő készülék nemesak a mozdonyon, de külön mindegyik waggonon is van alkalmazva, s minthogy a kocsik nincsenek egymáshoz képesolva, azért külön rögtön megállíthatni bármelyik kocsit, mi különösen a lefelé menetnél igen fontos. Fölfelé menetkor a gőzmozdony mindig hátul van, a miért a kocsikat nem húzza, hanem tolja, mi szintén óvatosságra mutat.

Hogy a waggonok s üléseik meneteles helyeken vízszintes fekvésűek legyenek, kerekeik fölött ék-szerű alappal bírnak s már e miatt is különböznek más vasut kocsijaitól. Bennük összesen nyolevanegy ülés van, az első emeleten 45 s a

másodikon harminchat; ez utóbbiaknak ninesen menyezetük.

Nem messze azon helytől, hol régi ismerősömmel találkoztam, egyszerre 150 láb hosszú alagut torka nyílik meg előttünk s abból kiérve, a szirt csaknem függőlegesen szalad le mintegy 90 lábnyi mélységbe, a tulsó oldalon aztán sima szürke falai egészen a felhőkig emelkednek. E két sziklafal közt odalent a mélységben habzó patak zuhog s e fölött egy oly hid lebeg a levegőben, melyhez fogható második utvezeték nehezen létezik.

Két vas rostélyoszlopon félív alakban kanyarul a 300 láb hosszú hid a mélység fölött a tulsó oldara, hol gyorsan emelkedve kigyózik tovább. Ezen hid távolabbról kissé aggasztónak tetszik s különösen ha a vonat robag rajta tóva, azt hihetni minden percében, hogy e teher alatt össze kell ros-

kadnia; de bármily könnyednek lássék is, mégis nagyon szilárd.

A kilátás ezen hídról meglepőleg szép; háttérben az egetek ostromló sziklák, alul zuhogó patak sötét fenyők, távolabb üde mező, árnyas gyümölcs-erdők s azontul a csillogó tó és a méltóságos Pilátus-estés.

A vonal mozdonyai nem nagyon gyorsan mozognak s valami jó futó képes volna velük lépést tartani, természetesen csak lefelé; s ez már abból is kitűnik, hogy mintegy 17.000 láb hosszú utjuk megtételére a menetrend terve szerint egy-egy óra szükséges. Nyaranta ezen vasutvonalon naponként csak háromszor lesz indulás, ha azonban szükséges, többször is. Előállítási költsége egy millió kétszáz ötv ezer frankba került.

— . —

Iszonyatos éj.

(Elbeszélés az angol bűn-világból.)

(Vége.)

Midőn magamhoz tértem, a waggon padlatán feküdtem s oly gyöngö voltam, hogy nem bírék mozdulni. Mindkét ajtó tárva volt s a téli vihar egész erővel zúgott azokon keresztül. Alkalmasint a hidegnek és nedvességnek köszönhettem, hogy föleszméltem. Nem bírtam felfogni, mi történt velem. Gondolataim zürzavarosak voltak, mint odakint a hóhelyekkel vegyes eső. Csak azt tudtam, hogy nekem tulajdonkép M.-ben kellene lennem, s hogy velem valami iszonyatos történt. Ekkor M. felől egyszerre egy mozdony harsány füttyentését hallám s bármily kuszáltak voltak is eszemim, mégis eszembe jutott, hogy az érkező vonatnak porrá kell zúznia waggonomat, halogy a mozdonyvezető a viharban észre nem veszi az akadályt. Kétségbeesetten erőlködtem fölemelkedni, de nem ment; fejem nehéz volt, mintha ólomból lett volna. Az éles füttyülés még egyszer hangzott, de most közelebről s aztán a tulsó oldalról hasonló füttyönzés válaszolt. Két vonat jött egymással szembe, — vérem megfagyott ereimben, — még pár másodperc s kocsim porrá van zúzva s én alaktalan tömeggé lapítva. A borzasztó gondolat s a nagy vérvesztés következtében új ájulásba süllyedtem.

Midőn ismét magamhoz tértem, fennültem; két erős kar támogatott, waggonom pedig mozgásban volt. Felhívtam szemecimét s magam mellett Wilmot urat s a pénztárnokot láttam, ezenkívül házi szolgálkát s a w—i vasuti állomásfőnököt. Pillanatig azt hitém, az égben vagyok. Kísérletet

tettem beszélni, de nem bírtam, a kezeimmel tett jeleket azonban megértették.

— Valamit akar inni, — mondá Wilmot ur, — van valakinél pálinka?

A házi szolgánál volt, de nem volt szükségem inni belőle, mert a vonat épen megállapodott W.-ben. A vasuti étterembe vittek és sebésznek adtak át. A meleg s némely erősítő annyira magamhoz hozott, hogy el bírtam beszélni a velem történeteket, azaz a menyit érttem belőlük. Az állomásfőnök annyiban egészíté ki jelentésemet, a menyiben erősíté, hogy a rablóknak bizonyos előre finomul kidolgozott tervet kellett készíteniök, mert különben ezt a tolvajlást véghez nem vihetik. Ők coupéjukból alkalmasint annak ablakán át másztak ki s a waggont azon helyen kapesolták ki a vonatból, hol a pálya lejtője legmagasabbra emelkedett, a miért aztán a magános waggonnak sebesen kellett visszafutnia. Maga a hely igen ügyesen volt választva, mert itt a vidék nagyon elhagyatott s távol van tőle minden állomási épület. Midőn a legközelebbi állomáson az utolsó waggon hiányzását észrevették, azonnal telegrafiroztak W.-be s így történt, hogy csaknem egyidejűleg indult ki a két mozdony keresésre s ezek füttyentgetése töltött el engem halális félelemmel.

Wilmot ur még az nap megtudta, hogy a főtebb említett távirat hamisított volt. Dane ur, kinek azonnal táviratozott, hogy a kívánt pénzösszeg már utban van M. felé, azonnal válaszolt, hogy ő

nem tudja, mire céloz Wilmot ur, mivel ő semmiféle pénzt sem kért s nincs is rá szüksége. Ropantul megijedve, a pénztárnokkal s házi szolgálókkal azonnal az indóházba sietett, hová elég korán érkeztek, hogy azon mozdonyra szállhassanak, mely az én waggonom fölkeresésére küldetett ki. Wilmot ur megvallotta nekem, hogy pillanatra ellenem támadt gyanuja, különösen midőn megtudta az állomáson, hogy waggonom eltűnt; azon két férfit, kik a mellécompéba szállottak, cinkostársaimnak hitték s nagyon csodálkoztak rajta, hogy személyemben annyira csalódhattak. Midőn azonban gyámoltalan állapotomban találtak rám, természetesen más eszméjék támadt.

Most arról volt szó, hogy a rablók felfödöztesenek s hogy zsákmányuk visszaszerzessék tőlük, mert 150,000 fit a leggazdagabb banktársaságra nézve sem csekélység. Ezért tehát mind W.-ből, mind M.-ből titkos rendőrgyűzőköt küldtek ki külön mozdonyokon a büntény színhelyére. Ezek egyike végre egy arany órával tért vissza, melyet a sárban találtak, nem messze azon helytől, hol a waggon kiraboltatott. Az óra nem volt sem az enyém, (mert az érintetlenül maradt zsebemben) sem ismerőseink egyikéé sem, tehát a tolvajok valamelyikének tulajdona, ki azt valószínűleg a pénzés láda fölemlelésekor ejtette ki zsebéből. De hát kié volt? — Az angol órák annyira hasonlítanak egymáshoz, mint egyik tojás a másikhoz, s név nem volt beléje vésvé. Dane s Wilmot urak sokáig vizsgálgatták az órát, de egyebet nem láttak rajta, mint mi. E közben a nagyszerű rablás híre szétterjedt az egész városban, bárha mindent elkövetünk, hogy az titokban maradjon. A kora reggel dacára ifja s örege előzőnölt s többek közt előjött Wilson órás is, ki Wilmot ur számára szokott dolgozni s ez a titkos rendőr kívánatára megtekintette az órát. Miután kinyitotta s jól szemügyre vette, oda nyilatkozott, hogy ő ismeri ezen órát, mert ő azt Wilmot ur számára több ízben javíttatta, mit képes bebizonyítani.

— Ez óra, — mondá, — mintegy három év előtt még Wilmot asszonyé volt; ez beszélt nekem, mikép óráját egyéb ékszereivel együtt ellopták.

— Micsoda? — kiáltott föl Wilmot ur, — ez nóm órája! Biztos ön ebben?

— Egészen! Jól ismerem ez órát, mert többször volt kezem közt, s mert többek közt ezen három követ is én tettem belé.

— Ez sajátságos, — jegyzé meg igazgatónk, — azon tolvaj, ki ezt az órát ellopta, összeköttetésben van a ma éjjeli rablókkal. Porter ur, — mondá

tovább az állomásfőnökhöz fordulva, — nem kaphatnánk tüstént külön mozdonyt N.-be.

— Azonnal rendelék egyet, — viszonzá a hivatalnok készségesen — s táviratozok, hogy a vonalon szabad legyen a járat.

Mialatt ez történt, Wilmot ur megkérdezé az orvost, vajjon veszélyezetésem nélkül engem is elvihet-e magával, ha netán a rablókra ugyanazonosságukat rájuk kellene bizonyítani. Az orvos nyilatkozata szerint ezzel állapotom nem volt kockázatva, sőt kész volt ő is minket elkísérni, hogy azonnal kéznél legyen, ha szükség volna rá. Fel szállottunk tehát a mozdonyra s csakhamar N.-ben voltunk. Wilmot ur s két titkos rendőr azonnal az itteni bankba ment, míg én a többivel egy kis vendéglőben maradtam. Felóra múlva Wilmot ur magánosan tért vissza; azt mondá, hogy Garstang urat nem találták, mert az előtte való nap rövid utra indult. A titkos rendőrök hátra maradtak s úgy helyezkedtek el, hogy láthassák, ki megy a bankba s ki távozik onnan. E közben Wilson órás N.-ben több kollégáját meglátogatta s megmutatta nekik a talált órát; egyikük felismerte azt, mert Garstang bankigazgató számára több ízben tisztogatta. Ez gyanunk láncolatában egy új, erős szem volt s a jelszó most az vala: Garstangot felfalálni! Porter vasuti állomásfőnök, kinél legelőször tudakozódtunk, azt mondá, hogy Garstang bizonyos irányban egy kis kocsin gyakrabban szokott a városból távozni. Ez irányban egy falu feküdt s mi azonnal arra indultunk. Ott megtudtuk, hogy Garstang gyakran látják kocsijában, ki itt közel, saját birtokán fekvő, egészen magános házat látogatja meg, melyben csak egy öreg asszony s leánya lakik. Tehát tovább kocsiztunk a megjelölt ház felé; midőn oda értünk, én az orvossal kocsinkban maradtam; a többiek két részre oszlottak: egyik részük a ház elő, a másik hátulsó részét őrizte, mielőtt azonban a kapuig értek volna, keréközöngést hallottunk s az orvos nagyon elesigázott lovak által vont kocsit látott az erdei úton lefelé jönni. Embereink elbujtak, s minthogy mi kettőnk az erdei útról nem igen lehetett látni, azért azon kocsit aggálytalanul hajtattuk át be a magános ház kapuján. Most a kijáratok egytől-egyig elfoglaltak, s így a jó madarak belékerültek a kelepécebe.

Nem szükséges körülményesen elmondanom, hogy csakugyan az igazi rablókat fogtuk el. Kísérletet tettek ugyan löfegyvereikkel védni magukat, de mi erre készen voltunk s azért hiábavaló volt minden ellenszerezés. Midőn a ház lakóit szembevitették velem, azonnal felismertem közülök azon férfit, kivel mult este bankunk előtt találkoztam, s

ki éjjel waggonomban pisztolya agyával fejbe szúrt. Hasonlóképp az állomásfőnök is azokra ismert mindkettejükben, kik W.-ben az én waggonomba szállottak, bár azóta öltözetet váltottak. A két férfi egyike Garstang bankigazgató volt, a másik öcsese.

Igy hát kiderült az egész titok. De a kettőnek még cinkosai is voltak. A távirtdai hivatalban tett tudakozásunkra értésünkre esett, hogy a végzetes titkosírásu sürgönyt oda egy fiatal leány hozta s e fiatal lány állítólagos gyermeke volt a magános házban lakó vén asszonynak s Wilmot urnak egykori elboesztán eselédje. Megvallotta, hogy az ékszeres szekrényt ugyan ő vitte el, a nélkül azonban, hogy annak értékét ismerte volna; azon este a folyosón Garstanggal találkozott, az ráijesztett, a

szekrényt elvette tőle, s őt egy gyanus házba vezette, hol házasságot ígért neki, hahogy az ékszerek hová tűnéséről hallgatni fog. A leány megígérte ezt; Wilmot ur elkergette s aztán Garstang fogadta magához, a ki ugyan nem vette nőül, de folytonos remitéssel hallgatásra bírta azért. A leány vakon engedelmeskedett neki s ily módon a második büntőnyek is részesévé lett.

Mialatt a két Garstang bűnpere folyt, a szép testvér-párnak még több bankügyi csalása is napfényre derült, s minthogy a vasúti rablás tökéletesen rájuk bizonyult, életfogytig tartó kénszermunkára ítéltek. A leány még elítéltetése előtt halt meg gyors aszkóiban. A mi pedig engem illet, én csakhamar fölépültem s megnyertem az ígért igazgatói állomást.

Az északi fény okt. 24. és 25-én.

A legpompásb légi látványok egyike tárult föl a mult héten Európa egy jelentékeny része fölött. A miemire az eddigi tudósítások szólnak, közép Európán — északról véve a vonalat — mindenütt látható volt az északi fény, és pedig Szt-Pétervártól Berlinig véve a vonal szélességét, mely Athenénél, vagyis inkább a közép tenger szigeteinél ért véget. E látvány nem mindenütt fejlődött ki teljes pompájában, s nem mindenütt látszott ugyanegy időben, azonban a legtöbb helyen mégis nagy mérvet öltött. Határozottan azt lehet mondani, hogy az eddigi észlelések szerint épen Budapest környékén volt ezen ritka tűnemény ha nem is leghalványabb, de legrövidebb tartamu, és sajátságos, hogy míg például (Budapesttől három egészen ellenkező pontokat véve föl) Szegeden, Gyulaférváron és Athenében már október 24-kén látszott, addig Budapest mísem látott belőle, s csak másnap gyönyörködhetett a ritka természeti tűneményben, mely ekkor a messze délen fekvő Athene fölött újra kigyult.

A látvány ritkaságánál fogva érdekesnek tartjuk e tűneményt részletesen leírni, úgy a mint a főváros fölött kifejlődött.

Október 25-ikének estjéje derült volt; a nappal eléggé éles szél elesüdesült. Az égen csak északkelet felé úsztak nehezebb felhőfoslányok. Fél hét óra körül halvány pirosság tünt fel északnyugatnak, mely első pillanatban könnyen tűzvészfényének tetszhetett, de pererül perere erősödvé, gyöngye violet-vörös színt nyert, melyben több átlátszóság, és nagyobb fény volt, hogysen égési nyomoknak lehetett volna többé tartani.

E fény szemlátomást tova húzódott északnak, s

rövid idő alatta láthatár vörösbe volt festve nyugat-északtól észak-keletig. A fény erősödése azonban nem a tovább terjedés vonalában történt, mert például kelet felé hamarabb öltött nagyobb fokú fényt, mint a szorosan vett északi ponton, melyen pedig a fényterjedés előbb átvonult; s később is gyakran történt elhomályosulás, és ismét teljes fényesség váltotta föl. Már ily nagy terjedelemben lobogott az ég alja, mikor a fényáramlás egyszerre kezdett mozogni nyugatra és keletre, s betöltötte egész nyugattól csaknem keletig az égtájakat.

Kezdetben, midőn a fény jelentkezett, a láthatár fölött magasan tünt fel, a nélkül, hogy alatta és a föld közt valami nyoma lett volna. A fény biborszínű volt, s minél teljesebb lett, annál világosabbnak mutatkozott az ég alja, mely nemsokára átlátszó sárgás-kékké változott. A nagy fényár óriás felkőr alakban borult nyugatról keletre, s csakis ez utóbbi irányban uszáltak egyik szára előtt korom-sötét felhők, melyek azonban nemsokára tova vonultak.

Esti 7 órakor a látvány teljes volt. Nyugat, észak és kelet fényözönben égett, s e fény közt ragyogtak át a csillagok. Lehetett látni többször csillagfutást is, mi sajátságos látványt nyújtott e szokatlan vörös fényben. Lassankint fény sugarak löveltek ki a láthatár alól, szembe tűnő lobogással és folytonos mozgással. Ezek iránya nem olyan volt, mint ily felkőrben megszokottan várhatnók; nem küllő-szerű irányban törtek föl, hanem párhuzamosan. A sugarak néha sárgások, néha felhőresek voltak, s nyomuk az ég alsó részén is tisztán látszott, de egész fényük ott tünt ki, hol a biborvörösbe már beszövédket.

Teljes két óráig lehetett Budapesten e látványban gyönyörködni, a nélkül, hogy pompája csökkenet volna. Kilenc óra körül nyugat felé kezdett halványulni, legelőször is a fénysugarak tüntek el, aztán a bíborfény sápadt meg. Hasonló halványulás állt be keleti irányban, míg nyugaton ismét fölélénkült. Tíz óra volt, hogy a fénysugarak ritkábban lobogtak föl, s a fényáramlat az északi ponton maradt legerősebb. Ezután lassan halványult mindenütt, de még 11 órákor is látni lehetett elég világos nyomait ott, a hol 7 órákor égett. Éjjelkor azonban csak északi ponton volt már élelnebb fényesség, s az is nem sokára elmosódott.

A távirda az északi fény tartama alatt nem volt használható, s a delejtű mozgott és nagy elhajlást mutatott.

Gyulafehérvárról ezt írják okt. 24-ikéről: Este $\frac{3}{4}$ 7 órákor nagyszerű látványnak valánk tanúi; u. i. az égnek északi részén félkör alakban bíbor-színű fényt jelent meg, rövid közőnkint átlóelve fehér sugarak által. A sugarak kilövellése esti 7 óráig tartott, azontul a félkör eltűnt s óriási vonás-sugarak jelentek meg. Az északi fény egy része szembeötölőleg nyugat felé mozgott.

Általában a hol okt. 24-ikén derült volt az ég, látni lehetett az északi fényt. Pest fölött egészen be volt borulva, de — mint sokan erősítik — a nehéz fellegek közt észre lehetett venni a vöröseget, a mi akkor sokaknak feltűnt.

Berlinben 24-ikén már esti 6—7 óra közt volt az északi fény látható. Nyolc óra után egy második aurora borealis támadt, melynek nyugati és keleti pontján, két nagy sötétvörös felhő volt, és csak tíz óta tájban oszoltak ezek szét. Ezután ritka szép fehér felhőcskék voltak láthatók.

Baranyamegyéből írják nekünk: Tengerin m. hó 25-kén estéli 6 órákor észak-nyugatról, vér-vörös ködszerű felhő borítá az eget, mely foszlányokban észak-keletnek húzódtott, tartott $\frac{3}{4}$ 9 óráig; elejénte azt gondoltuk, hogy távol messzeségben nagyszerű égés van. A csillagok átlátszottak rajta.

Nagy-Szebenből írják: okt. 24-én este oly északi fényt láttunk, melynél szebbre, tartósabbra nem

emlékezünk. A pompás tűnemény elterjedt a láthatár északnyugati és északkeleti részén. Midőn a fény legjobban ragyogott, a csillagok csak halvány fényűek voltak, de midőn az északi fény esti 9 óra felé sötét bíborvörössé vált, a csillagok pompás fényben tündöklöttek.

Kolozsvárról: E század legnagyobb szerű északi fénye októb. hó 24-én este gyönyörűn látható nálunk. A még mindig rejtélyes tűnemény északkeleten esti 7 órától 11 óráig volt szemlélhető s dacára a felleges láthatárnak, haragos vörös színe jól kivethető volt. Esti 11 óra felé sugárai a plejadok csoportján túl terjedtek.

Székely-Udvarhelyről e tűneményre vonatkozólag a következő hírt vesszük: Tegnap októb. 24-én $7\frac{1}{2}$ órákor nagyszerű északi fény volt látható, egész széllességben a láthatárnak negyedéig. Magasságban égboltozatunk feléig terjedett.

Szegedről írják: Okt 24-én éjjel nagyszerű természetű tűnemény vonta magára bámulatunkat. Északi fény volt ez, oly kolosszal, minőt az európai földrészen ezen táján aligha mutat föl minden évszázad. Néhány perccel egyegyed tíz óra előtt bíbor-vörös láng gyújtá föl az északi eget, pererül-perere terjedve; rövid idő alatt fényben uszott az egész északi és északnyugati horizont. Egy része tiszta bíborfényben égett, melyen keresztül a csillagok mint apró tüzgolyók vakító fényben csillámlottak; szélei majdnem a zenitig nyultak föl. A tűnemény meglepő gyorsasággal terjedve, mindinkább kelet felé húzódtott, sötétkék fellegeket hagyva nyomában, melyek lassankint haragosbarna színbe mentek át, míg végére a keleti láthatár ködében majdnem egy teljes óráig tartó pályafutása után elenyészett. Nyomait még 11 óra felé is halványvörös fény jelölé az égen. Másnap 25-én majdnem hasonló nagyságu északi fény volt látható.

Zágrábban szintén okt. 24-én este 10 órákor volt látható az éjszakai fény, Pozsonyban azonban ugy, mint Pesten 25-én éjjel volt különös szépségben szemlélhető.

Egy hét története.

(Október 31.)

(VK.) Ezer meg ezer kéz gondoskodik róla, buzgón, kegyeletesen, hogy e napokban a temető igazi sírkert legyen. A mi virágot meghagyott az ős, az most mind a halottak csöndes földjét díszíti. Gyopár- és őszi-rózsa-koszorúk, örökzöld füzérek, sűrű lámpák, gyászruhák, a pesti plébánia-templom-

ban a Cherubini requiem-éje, a budaváriiban pedig a Mozart, — szóval az egész világ e két napon át egy nagy „memento mori.” Különben ez idén az emlékezet és gyász e napjaihoz hosszú bevezetésünk volt: három hónapja már, hogy az élők minden reggel és este halottakkal foglalkoznak. Min-

den távirat ezer meg ezer parthi-célulát küldte, s ez aggodalmakkal, megdöbbenésekkel, szomorúságokkal teljes évnegyed látta kihunyni azt is, a mit öröknek hitt: a franciák hadi dicsőségét. És e halottnak hány gyászos sírköve van már: Wörth, Spicheren, Sedan s az egykor büszke, most megalázott Metz! A reménység maga is csaknem hitlenül írja föl rájuk a gyászírat egyetlen vigaszt szavát: „resurget!“ (föl fog támadni.)

Bossuet így kezdé szavait Cromwellről: „találkozott egy ember . . .“ — fájdalom, a francia földön most nem találkozik. Föl-fölmerül ugyan egy-egy új parancsnok neve, de elmult a mese ideje, midőn az egész egyszer segített az országnak.

Míg a világ fájdalommal szívvel foglalkozik e még nem régen irigyelt és esodált nemzet szörnyű vereségeivel: addig a Kisfaludy-Társaság a francia szellem ama dicsőségéhez fordult, melynek Bismarck nem árt, s melyet Moltke nem tud megcsorbítani. Szász Károly hat milióre-i vigjátékot fordított le, s olvasván a nagy „contemplateur“-ról, a mint őt Boileau nevezé, felhívta a társaságot, hogy, miután maholnap lesz teljes Shakspeare-ünk, gondoskodják arról is, hogy legyen teljes Molière-ünk!

Sajátszerű, hogy a bölcseszek és gondolkodók nemzete, mely a kritika vontosövű ágyúival nem egyszer ostromlá Molière-t is, a nélkül azonban, hogy kárt tudott volna tenni alkotásaiban, távolról sem bír oly vigjátékíróval fölmutatni, ki a kómi-kumban a bölcsesség ama színvonalán állna, melyen a könnyűvérű franciák ez örök-költője uralkodik. Igaz, hogy nekik sínes több, s Voltaire-nek könnyű volt jóslani, hogy „Molière-jük nem lesz többé soha!“ miután az irodalomban is úgy van, mint az égen: csillag van sok, de nap csak egy; de az is igaz, hogy a vigjáték dicsőségét Páris mai napig is fenn tudta tartani.

Ime, csak néhány nap előtt láttunk Augier-től egy színpadi epigrammot: az „Utóirat“-ot, mely úgyszólván nem egyéb két ember beszélgetésénél, de oly kedves, éltetjes, finom, hogy hasonlót hiába keresnénk más nemzet színpadjaiban. Az erő, mely ezt létrehozta, közel áll a hatalomhoz, mely semmiből terem.

Egy özvegy nőt látunk benne, kinek már ősz hajszálai vannak, s föl, hogy e miatt nem is szeretnék többé, s egész galambepéjét kiönti a férfiak ellen, kik nem a szellemet, hanem a külsőt szeretik; hanem ő maga mégis csak azért nem megyen túl régi imádójához, mivel az — megkopaszodott. E kis tárgy néhány lapon annyi kedélyvel, eredeti leleménnyel, egyszerű, de hatásos fordulatokkal és pikáns élel van kidolgozva, hogy a

németek bizonyára csak magukat boszulják meg, ha — mint itt-ott tervezik — a francia szellem ily termékeit is épp úgy száműzik színpadjaikról, mint a párisi divatot viseletükből. Mielőtt ezt tennék, valamit, a mi náluk hiányzik, el kellene sajátítaniok a „szegény“ szomszédtól: a leleményt és a szépformák érzékét. Hanem könnyebb lesz Páris tönkre bombázni, mint e szellemet elhódítani.

Mi — úgy szólván — saját levében élveztük Augier „Utóirat“-át, miután Prielle Kornélia aszszony és Szerdahelyi — kik azt a „théâtre français“-ban látták, — oly kedélyesen, jellemzően csevegték el, hogy csak egy hang bántotta benne a figyelő közönséget: a esőngetyűszó, mely oly korán adott jelt a függöny legördítésére.

Szegény, szeretetreméltó francia nép, mely akkor is ily jól mulattatja a világot, midőn maga gyászban és vérben úszik. Vidám költői elémultak ugyan, (talán hosszú időre,) de a jobb napok éneke megmaradt tőlük, s távolról nézve olyanak tűnik föl, mintha paecirtákat hallanánk csicseregni a pusztító esataterék fölött.

A nép rokonszenve még babonákban is nyilatkozik irántuk.

A mult heti északi fény, melynek bitorárját sárga fényoszlopok, mint valami széles arany szabvány, szeldelték keresztül, természetesen alkalmat adott mindenféle jóslatokra is.

Két politikus eszmadia bámulva nézte együtt egy szögleten.

— Vért és háborút jelent! — mondá az egyik.

— De hiszen mit beszél, mikor már nyár közepe óta foly a vér és pusztít a háború.

— Óh ez új vér és új háborút jelent.

— Hogy-hogy?

— Nem látja, hogy északról jön és nyugat felé ömlik? Azt teszi, hogy a muszka cár fogja megboszulni a burkus királyt, ki most nyugaton pusztít.

Tamásnak hívhatták az érdemes kételkedőt, mert egy bölcs példabeszéddel felelt, melyben varjakról van szó, melyek nem szokták bántani egymás szemét.

Különb a mult héten nem csak az égen volt „esoda“, hanem a földön is. Kerkápoly pénzügyi előterjesztését még a legszélsőbb padokon is elismeréssel fogadták. Azt mondták rá: ez már komoly szó s nem cifra tűzjáték, mely pattag és elpattog, a fényszikrák után kormot hagyva. Megtudtuk belőle, hogy pénzügyileg megélhetünk valahogy, ha nem is virágozunk. De megtudtuk azt is, hogy műveltségi céljainkra aligha jut annyi százezer, a hány millió kellene.

A közmunkatanács mindamellett nagyokat álmodik. Milliókba kerülő boulevardokat tervez, s Tisza Lajos — ha egy Napoleon állna mellette — maholnap még ki is vívhatná a „magyar Haussmann” címet. Egyébiránt a kormányt is meglepte az építési ábránd: tíz milliós parlamentház a fel-dunaparton, nem csekélyebb kormánypalota, stb. lebegnek tervének füstgomolyai közt. Igaz, hogy eddig eletes házat sem építettett saját céljaira, hanem hát: „aut Caesar, aut nihil,” s mivel Caesar-ra nincs kilátás, várjuk a — semmit. Tízmilliós palota akkor, midőn az Eszterházy-képtárra nincs másfél milliós, s midőn a nagy dalszínház terve rég elszunnyadt, s még békétlen újságírók sem háborgatják többé szunnyadozásában!

Az ellenzék képviselői bezzeg nem felejtik igy el a régi dolgokat. A „közös ügyek,” „önálló hadsereg” kérdése újra kísért az országházban, s a miniszterelnököt is fölriasztá a terebesi nyugalom hattúttollas vánkosáról. Nyakra-főre sietett is haza, hogy feleljen. Egész csoport interpellációval és indítványnyal állt szemközt. A Simonyi Ernő „béke”-indítványa nem is számít többé, kis hab lett belőle, melyre hullámok tornyosodtak. Tisza Kálmán „önálló magyar hadsereg”-et kíván, Irányi a „közös-ügyes alkotmányt” akarja megváltoz-

tatni, Helfi Ignác a római követ hazahívását sürgeti, Táncsics Mihály pedig a magyar kineztári jegyek német szövegét akarja letöröltni. Hogy mindez mennyi időt fog igénybe venni: annak megmondásához élesebb elme kellene, mint a miénk. Mi csak azt tudjuk, hogy a ház zöld asztalán fekvő 64 törvényjavaslat egy ideig várhat. „Majd ráérünk arra még!”

Mintán azonban mindezt elvégzik (ha ugyan egyszer neki látnak) nálunk nélkül is: az örök-küzdés e színhelyétől térjünk vissza az örök-álmom földjére: a temetőbe, hol a kegyelet és emlékezés napján lepezik le a „közös sír” ama díszes emléket is, melyet a nők részvéte emelt. Ünnepeles menet, a nemzeti dalkör „Szózat”-a és „Honfidal”-a, Vidacs és Simonyi Antal alkalmi beszédei, Jókai Mór gondolatteljes költeménye: a „Vértanúk emléke,” melyet Lendvai szavall, tömeges részvét, ime, ezekben nyilvánul a közkegyelet azok hamvai iránt, kik egy rossz kornak estek áldozatául, mivel a jók soraiiban küzdöttek. De nemcsak a „vértanúk,” hanem az elhúnyt költők, tudósok és művészek sírjait is tömegesen keresi föl most a közrészvét. Mintha itt akarná kipótolni azt is, a mit addig mulasztott el irántuk, a míg éltek.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

* (Alföldi népbabonák. I.) 1. A melyik leány férjhez akar menni, vigyen el egy korsót a templomba, s a melyik legény inni fog belőle, az lesz mátkája.

2. Hétfőn szántást kezdeni nem jó.

3. Hold töltével nem jó káposztát és másféle veteményt vetni.

4. Hold fogytánál nem jó répát, petrezselymet és krumplit vetni.

5. Legjobb vetemény, mi a nap- és a halakban van.

6. A verebét a vetésről az által lehet elriasztani, ha az ember a magvakat egy holt ember porával keveri össze és úgy hinti el.

7. A vakondtúrásokat pénteken hajnal előtt egy eséplével kell megverni, és a vakondokok mind elszaladnak.

8. A sövényt egy bunkóval a fentvezetett időben meg kell verni, és a föld termékeny lesz,

9. vagy a tolvaj sem mer a kertbe menni.

10. Ha a fa első gyümölcsét hozza, minden gyermeknek kell abból adni, hogy a következő évben annál többet teremjen.

11. Hogy a boszorkány a tehenet meg ne rontsa, Luca napján fokhagymával egy keresztet kell az istálló ajtajára festeni,

12. vagy pedig C. M. B. betűket kell fölírni, és az ördögnek nincs hatalma.

13. Bizonyos ünnepnapokon a telének mákot, fokhagymát kell adni, hogy a boszorkány meg ne rontsa,

14. és mikor az ember a tehenet eteti, elegyes szerekkel többféle szeszeket kell csinálni a megrottás elmulasztása végett.

15. A mely tehenet tejet nem ad, háromszor kereszt alakban kell megkenni és titkos szavakat mormolni.

16. A véres tejet tövissel kell megverni, és ez olyan, mint ha csak a boszorkány hátát ütné az ember.

17. Este, naplemente után, soha sem kell tejet kiadni a házból.

18. A ki este söpröget, a gazdagságot söpri ki.

19. Ha reggel adnak ki a házból tejet, meg kell sózni, igy a tehenet nem tudják megrontani.

bizottmányi tagok: Weber és Kolbenheyer Ferenc építészek.

* (Az új parlamentház) építése döntő körökben elvileg már el volna határozva, s már is a ház helyéről lenne szó. E célra az ugynevezett tömör tér lenne kiszemelve a felső Dunasor s a nádor-utca között, a hol eredetileg a vámházat akarták építeni. Itt nagy szabad tért nyitnak, melyhez széles utcák vezetnek, azokat beültetik majd fásorokkal, s mivelhogy ily ház építése néhány évet vesz igénybe, addig bizonyára e helyütt több magas palotát is építenek, s így a parlament házat díszes épület-sor is környezné. Különbön lehetséges az is, hogy valakinek e helyütt eladó háztelkei vannak, s az iktatja a lapokba e reklamat, mely mindenesetre még megerősítésre vár.

* (Gyulai Pál) elkészíté emlékbeszédét Pákh Albert fölött, s azt nov. 7-ikén fogja az akadémiában előolvasni.

* (A nemzeti színház) drámabíráló bizottsága két eredeti színművet fogadott el előadásra. Egyik „A köztügek,” egyfelvonásos vígjáték Berzók Árpádtól; másik „A két barát” háromfelv. dráma, melynek írója nem nevezé meg magát; tárgya a francia társaséletből van merítve.

* (Ideiglenes híd a Dunán.) Mint tudva van, Pest városa a közlekedési miniszteriumnál sürgette hogy addig is, míg a tervezett új hidak elkészülnek, egy ideiglenes híd állíttassék fel a Dunán át. Gorove közlekedési miniszter Pest városa ezen kérelmével komolyan foglalkozik, s már ki is küldött volna két szakembert, kik a pesti sóháztól Budára vezető ideiglenes híd terveit és költségvetéseit elkészítsék és hozzá mielőbb betérjesszék. Reménylik, hogy ezen ideiglenes híd tavaszig elkészül és átadatik a közforgalomnak.

* (Gyermekkertek létesítését) tervezi b. Eötvös, ki közelébb meglátogatta a temesvárit, s azzal igen meg volt elégedve. Mondá, hogy a gyermek, ki ily kertbe jár, két iskolaévet kimél meg, s ő már küldött is ki egy hivatalnokot Németországba a Fröbel-féle kertek tanulmányozására, s mihelyt az visszatér, lépéseket tesz ez intézetek meghonosítására. Kár, hogy ezt magyar nevelők s nevelőnők nem tanulmányozzák. Temesvárra is külföldről kellett hozatni egyet a 800 frrtal és lakással dotált állásra; azonban már tanul mellette egy magyar nő is. A temesvári kertbe 60 gyermek jár, noha a részvétlélj elég magas: 3 frt havonként.

* (Ártézi kut.) Zsigmondy Vilmos bányamérnök az illető bizottságnak jelentést tett a városligeti artézi kut munkálatainak állásáról. E jelentés szerint a furás eddig már 77 ölnyire haladt, s a kiemelt iszap 24° R. melegséget mutat. Miatán ily mélységben geológiai számítás szerint csak 12 foknyinak kellene lenni, azt reménylik, hogy ott közel van már a meleg vízforrás. A kut furására megszavazott 50,000 ffról a költségek eddig 46,630 ffrtot emésztettek fel, s mivel az előirányzott összeg nem elegendő a kut teljes elkészítésére, Zsigmondy ur felajánlá, hogy a neki megszavazott 20,000 frtnyi tiszteletdíj a kut elkészítésére fordíthatassék.

* (Díszes esküvő volt) okt. 26-ikán déli egy óra-kor az egyetemi templomban. A köztisztelőben

álló Szathmáry Lajos földhitelezési jogtanácsos szeretreméltó leánya: Eleonóra k. a. és Sényi Kálmán esküdtek. Nászleányok voltak: Horváth Gizela (a miniszter leánya) és a Sényi-vőrelek; vőfélyek pedig a völgyégy huszártszít-testvérei. Jelen voltak Horváth Boldizsár, Csengeri Antal, Hollán Ernő honvédeztredesi ruhában és sokan. Az esketést Ipolyi Arnold végeze, s másnap az ifjú pár szerencsekiváratok közt utazott a Sényiek rajki birtokára, Zalába.

* (Szilvész Bécseben.) Szerda és csütörtök között éjjel Bécseben roppant vihar dühöngött, mely éjféltől reggeli 6 óráig tartott. A Pragerstrasseban egy épülőfélben levő háromemeletes házról, mely már csak betetőzésre várt, a szél lehordta az egész harmadik emeletet, a falakat befelé döntötte úgy, hogy ezek még a többi emeletek kész padlózatait is keresztül törték. A Gärtner- és a Maxen-utca-ban a szél lehordta két házról az egész tetőt. Az utóbbi utcában a szél feldöntött egy falazott kéményt is. A megrongált tetők és bezúzott ablakok száma roppant nagy. A Lipótvárosban különösen a Prater és az Au szenedett sokat; sok fát gyökerestől kiszakított és számtalan faágat tördelt le. A Dumacsatornában a szél egy talpat elszakított a parttól és a Ferdinándhid oszlopaihoz vetette. Az Intzersdorfer úton a szél egy kétlovas kocsit a rajta ülőkkel együtt az út melletti árokba dobta. Több személy leeső esztréparaboktól jelentékenyen megsérült; a temetőkön a szél számos sírmeleket feldöntött és összetört; a várórtéren elhordta a kofák kosarait stb. Bécs közelében a szél szintén nagy károkat tett s a távirtdát Prága közt és Pest felé igen megrongálta.

* (Balogh-fája.) A Szegszárd mellett kidőlt „Balogh-fája” érdekében — melynek kidőltét lapunk is említette a történelmi társulatnál Thaly Kálmán indítványt tett, hogy e fiának valamely emlékekkel megjelölésére Tolna megyét hívják föl. Mint halljuk, Hóke Lajos, történetíró ez ügyben már előbb tett lépést. Ő ugyanis a béri Balogh-családból házasodott dumaföldvári szolgabíró, Szele Zsigmond urat fölhívta, hogy a család képeiben, a megyei értelmiség és vidéki lakosság jelenlétében tartandó jövő tavaszelel ünnepélyen, a vihar által kidöntött többszázados szilfa helyébe ültessen egy sugár, fiatal szilfát, mely ugyancsak a Balogh-fa nevével viselje.

* (Festmények Markó Károlytól.) Id. Markó Károlynak 9 tájképe látható a képzőművészeti társulat kiállításán. Mindenik utolsó művei közül való, s mindeniken megvan a gyöngédség és kellem, mely annyira jellemzi e tájfestők műveit, noha e képek nem mindenike van bevégezve, s a legtöbb még vázlat, de egy sincs annyira, hogy a rajzok és színek a legfőbbben is túl ne emelkednének. Mind a kilenc kisebb festmény s eladás végett vannak kiállítva. A múzeumnak kellene gondoskodni, hogy e darabokat is megszerezhesse a pompás Markó képek mellé, melyek a múzeum speciális ritkaságát képezik. Itt azért is helye lenne, mert e festmények egy része vázlat levén, az esetkezelést és aláfestést tisztán szemlélhetővé tesszik s a tanulmányozóknak könnyű utmutatást

nyújthatnak a kész művekhez. A muzeumban mindössze csak két ily vázlatos festmény van Markótol. Nagy pénzálzolatba sem kerülne megvételük, mert áruk lehető olcsó. A kilenc festmény a következő: „Hajnal“ 220 frt., „Részlet Róma közeléből“ 350 frt; mind két kis kép egészen készen van; továbbá két nagyobb tájkép, mindkettő „Val'ombrosa“ aláírással, s áruk együtt 300 frt; „Eszményi táj“ 300 frt (majdnem egészen kész) „Szélvész“ 280 frt, szintén nagy részben kidolgozva; „Sorrenso“ vázlat, mely holdvilágította tájat ábrázol a Vezuv környékéről, ára 30 frt. Ezeken kívül van két aquarell-festmény, egy kisebb táj, ára 125 frt, s egy történelmi táj, vázlatban, ára 125 frt. A képeket ajánljuk a nemzeti muzeum figyelmébe.

* (Pálk Albert sírkövét) a kerepesi ut mellett temetőben, a napokban állították föl. A sírkő felső lapján a következő sorok olvashatók:

P Á K H A L B E R T
1823—1867.

Szenvedt s panasz helyet trifálva vágott,
De gúnyszavát megeáfóla szíve,
S a fálya, melyet mind elől vevő,
Nem szórt tüzet, csupán világgóságot.

Az alsó lapon pedig csinos koszorúba e szavak: „Emelték a Vasárnapi Újság olvasói.“

* (Halálóvás.) Mosonyi Mihály, a magyar zene fejlesztésének kitünő bajnoka, okt. 31-én elhunyt Pesten, élte 56-ik évében.

* (Postaválás.) Okt. 22-én éjjel, Duna-Földvár és Pentele közt, az egyházi tanyák közelében, a postakocsis négy ember kirabolta. A pénzes-ládát feltörték s abból több mint négyezer forintot elvittek, de a levelesmagokat illetetlen hagyták, s azután a szekeret árokba fordítva, a lovakat szabadon ereszték, a postakocsis pedig egy távirdepapírnához kötözték. Néhány év előtt ugyancsak az ereszkedőnél egy mindegyik ismeretlen utas, ki éjjel Pentelen felült a málhakocsira, a kocsist és vezetőt lelőtte, azután a pénzt elrabolta. Azóta a postakocsis mellé katonai kíséretet csak akkor adnak, ha ötezer forintot visz a posta. Ez alkalommal az ötezerből pár száz forint hiányozván, a rablást úgy látszik, ösmerős emberek követhették el, a mint ezt a nyomozás alkalmasint ki fogja deríteni. Ha a postaküldeményeket vasuton szállítják: miért ne lehetne az ily pénzeket is ott, hol alkalom van rá, dumai gőzhajókon szállítani?

* (Saint-Cloud bombázatása) alkalmából kevesebb műrecek pusztult el, mint előre gondolták. Mignard képei megsemmisültek ugyan, de a műrecek nagy részét maguk a poroszok menték meg, s jelenleg a koronaheregek lakásán őrzik. Megmenekült I. Napoleon híres márvány-mellszobra a konzulátus idejéből, egy diszedény-gyíj-

temény, egy arany foszlét a kápolnából, s a császári könyvtár nagyrésze. Rochefort és Jules Simon különben mindjárt Párisnak ostromzás alá helyezésekor gondoskodtak, hogy a könnyebben elszállítható műreceket biztonságba helyezték. Ekkép mentették meg Pradier híres Sapho-ját. Napoleon heregek még előrelátóbb volt, mert a legszebb gobelin-szőnyegeket már korábban Pranginsba szállították. De a gyújtó gránátok elpusztították a kastély ama termét, mely az újabbkori francia történelem nem egy híres mozzanatának volt színhelye. Itt történt az 1793-iki államesiny, Bonaparte tábornok itt omlatta föl az ötszázak tanácsát, I. Napoleon e teremben kiáltott ki császárnak 1804. máj. 18-ikán az összegyűlt nép előtt, s III. Napoleon 1852. nov. 7-kén, mint francia köztársaság elnöke, itt fogadta azt a szenátus-konkultumot, mely ráruházta a császári koronát.

* (Egy új orleansi szűz.) A „Köln. Ztg.“-nak írják: Mig Páris körül örüsi tüzértség gyül össze, hogy az erődökkel és a körfallal gyelesebben elbáuhassanak, a francia tábornok kevésbé lényeges dolgokkal látszanak foglalkozni. Egész komolysággal, t. i. egy új orleansi szűzről, egy modern Jeanne d'Arcról tesznek említést, ki az alsó Loire táján egyszerre támadt, s a franciák szívét új bátorsággal és új reményvel tölti el. A lelkesült leány, ki mint előde VII. Károly alatt az isten anyja szavára hallgat, ezuttal úgy látszik, nem volt kénytelen vizsgálatot kiállni, vajjon nem áll-e „gonosz hatalmakkal“ titkos összeköttetésben. De viszont az új szűz nem visel páncélt és kardot, hanem egy hosszú, fekete, kaftán alakú köpenyt s ezzel valószínűleg gyászat akarja kifejezni a haza sorsa miatt. A Loire-hadsereg fölötti vezényletet sem ruházták rá ez óráig. Midamellett a Tourniban található csapatok élén megy, s egy selyemlogót visz, melyen a szent szűz a Jézus-gyermekkel van lefestve. A hír, bármily mesésen hangzik, hivatalos uton a déli hadsereg főhadiszállására jelentett. Tann tábornok azonban mindez ideig keveset törődik a veszélyvel, mely őt ezen új orleansi szűz részéről fenyegeti.

* (Szabadkőművesek.) A lapok közelébb az írták, hogy tizenkét párisi szabadkőműves páholy Vilmos porosz királyra és a porosz trónörökösre kimondta a szabadkőműves átkot. De ily átok nem létezik. Legnagyobb büntetés, mely szabadkőművest érhet, a kiközösítés. Ezen fölülte érzékeny beesületbüntetést azon céloknak megsértéseért szokták kimondani, melyek felé a szabadkőművesek törekednek s az engedetlenségért, de politikai okok miatt soha. Különben is a kiközösítést csak azon páholyoknak van joga kimondani, melynek az illető tagja, de egy másik páholynak nincs. Így a német páholyhoz tartozó porosz király és trónörökös fölött francia páholy a kiközösítést ki nem mondhatja.